

Stockholms
stad

**Klimat- och
miljöhandlingsplan
Spånga-Tensta
stadsdelsförvaltning
2020-2023**

stockholm.se

Sammanfattning

Stockholms stads miljöprogram gäller för åren 2020-2023. Miljöprogrammet är ett kommunövergripande styrdokument som är uppbyggt kring sju övergripande miljömål. Miljömålen utgör en lokal precisering av de 17 nationella miljö kvalitetsmålen som är mest relevanta för Stockholm. Samtliga mål i miljöprogrammet berör Spånga-Tensta stadsdelsnämnd även om inte alla delmål följs upp av nämnden.

I samband med att Spånga-Tensta stadsdelsnämnd antog sin verksamhetsplan för 2020 togs beslut om att en lokal miljöhandlingsplan ska tas fram. Miljöhandlingsplanen ska åskådliggöra stadsdelsnämndens aktiviteter och åtgärder som bidrar till att uppnå miljömålen i det centrala miljöprogrammet. Miljöhandlingsplanen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas om och utvecklas. Den beskriver mål, delmål och indikatorer som nämnden följer upp samt anger aktiviteter och åtgärdsområden som förvaltningen ska arbeta med.

Handlingsplanen fungerar som ett styrande dokument som förvaltningen ska utgå ifrån när verksamheterna formulerar åtaganden och arbetssätt. Enheterna kan därefter välja de mest kostnadseffektiva åtgärderna, inom ramen för sina uppdrag och budget, att arbeta med för att nå målen. Samtliga medarbetare inom Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning ska känna till miljöhandlingsplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet.

I handlingsplanen presenteras de sju prioriterade miljömålen från miljöprogrammet som Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ska arbeta med. Under varje rubrik finns en inledande målbeskrivning samt vilka etappmål som är kopplat till det övergripande miljömålet. Efter varje målbeskrivning presenteras därefter de lokala åtgärderna i tabellform som miljöhandlingsplanen består av. Handlingsplanen består av dels lokala indikatorer samt aktiviteter och ansvarsområden framtagna av förvaltningen och dels nämndens indikatorer från stadsledningskontoret. Till varje aktivitet finns även ett utpekat genomförandansvar samt en tidplan.

Stadsdelsförvaltningen följer upp utfallen och måluppfyllelsen i ILS i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Miljöhandlingsplanens mål och aktiviteter revideras sedan årligen i samband med verksamhetsplanen till och med 2023.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	5
Genomförande och uppföljning	5
Ansvar.....	6
Prioriterade miljömål och aktiviteter	6
<i>Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040.....</i>	<i>6</i>
<i>En fossilfri organisation 2030</i>	<i>8</i>
<i>Ett klimatanpassat Stockholm</i>	<i>10</i>
<i>Ett resurssmart Stockholm</i>	<i>12</i>
<i>Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem</i>	<i>15</i>
<i>Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö.....</i>	<i>18</i>
<i>Ett giftfritt Stockholm.....</i>	<i>19</i>

Inledning

Stockholms stads miljöprogram gäller för 2020-2023. Miljöprogrammet är ett kommunövergripande styrdokument som är uppbyggt kring sju övergripande miljömål. Miljömålen utgör en lokal precisering av de 17 nationella miljö kvalitetsmålen som är mest relevanta för Stockholm. Samtliga mål i programmet berör Spånga-Tensta stadsdelsnämnd även om inte alla delmål följs upp av nämnden. De övergripande miljömålen är:

- Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040
- En fossilfri organisation 2030
- Ett klimatanpassat Stockholm
- Ett resurssmart Stockholm
- Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem
- Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö
- Ett giftfritt Stockholm

Samtliga nämnder och styrelser ska i sina verksamhetsplaner redovisa hur de avser att bidra till att staden når dessa mål samt följa upp hur arbetet går. Miljöprogrammet är på så sätt integrerat i stadens överordnade system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Nämnd eller styrelse med utpekad ansvar för ett delmål har även ansvar för att i sin verksamhetsplan formulera bland annat aktiviteter som syftar till att uppfylla miljöprogrammets mål.

I samband med att Spånga-Tensta stadsdelsnämnd antog sin verksamhetsplan för 2020 togs beslut om att en lokal miljöhandlingsplan ska tas fram. Miljöhandlingsplanen ska konkretisera stadsdelsnämndens aktiviteter som bidrar till att uppnå miljömålen i miljöprogrammet. Miljöhandlingsplanen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas om och utvecklas. Den beskriver mål, delmål och indikatorer som nämnden följer upp, samt anger aktiviteter som förvaltningen ska arbeta med.

Genomförande och uppföljning

Miljöhandlingsplanen anger specifika åtgärder som verksamheter inom förvaltningen ska genomföra och arbeta efter. Handlingsplanen fungerar som ett styrande dokument som enheterna kan utgå ifrån när verksamheterna formulerar åtaganden och arbetssätt. Enheterna kan därefter själva välja de mest kostnadseffektiva åtgärderna, inom ramen för sina uppdrag och budget, att arbeta med för att nå målen. Varje aktivitet beskrivs mer ingående i stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS) med förslag på arbetssätt, inriktningar och uppföljningsansvar.

Samtliga medarbetare inom Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning ska känna till miljöhandlingsplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet. Stadsdelsförvaltningen följer upp utfallen och måluppfyllelsen i ILS i samband med tertiärrapporter och verksamhetsberättelse. Miljöhandlingsplanens mål och aktiviteter revideras sedan årligen i samband med verksamhetsplanen.

Ansvar

Målen i miljöprogrammet är styrande för staden som helhet, även om inte alla delmål berör eller följs upp av Spånga-Tensta stadsdelsnämnd. I miljöprogrammet har stadsdelsnämnderna inga utpekade utsläppsbering, men ska arbeta och verka utifrån givna förutsättningar för att bidra till att miljömålen uppnås. Centralt för den lokala miljöhandlingsplanen är att miljötanket ska integreras i alla verksamheter, men att fokus ska ligga på åtgärder inom stadsdelsnämndens rådighet. Genom samverkan i form av initiativ och förslag riktade till andra bestämmande instanser är förhoppningen däremot att miljömässiga förbättringar och förändringar även ska kunna realiserats inom områden som stadsdelsnämnden saknar rådighet inom.

Avdelningschefer är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för klimat- och miljöarbetet på enheterna. Att ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i klimat- och miljörelaterade frågor samt att driva arbetet framåt. Aktiviteterna är formulerade så att avdelningschefer ansvarar för åtgärder som är förvaltningsövergripande och där hela avdelningar berörs. Enhetschefer ansvarar för att genomföra aktiviteter som berör en eller flera enheter och när en specifik enhet är rubricerad innebär det att endast den enheten har uppföljnings- och genomförandeansvar för aktiviteten. Miljöstrateg och -samordnare har ett samordnande ansvar för de övergripande miljö- och hållbarhetsfrågorna samt en rådgivande funktion för enheterna.

Prioriterade miljömål och aktiviteter

Nedan presenteras de sju prioriterade miljömålen från miljöprogrammet samt de aktiviteter och indikatorer som Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ska genomföra för att bidra till att uppnå målen under planperioden. Nämndens utpekade aktiviteter och indikatorer presenteras efter målbeskrivningen i tabellform.

1. Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040

Målbilden är att Stockholms stad och dess invånare har ställt om sin energianvändning till att vara fossilfri till år 2040. Detta innebär att energianvändning för uppvärmning, transport el- och gasanvändning i Stockholm inte genererar några nettoutsläpp av växthusgaser samt att staden verkar för att konsumtionens globala klimatpåverkan minskar kraftigt.

Etappmål för programperioden är

- Minskade växtgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e per invånare
- Minskad klimatpåverkan från konsumtionen

Minskade växtgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e per invånare

Etappmålet innebär att år 2023 ska det totala växthusgasutsläppen i ett växande Stockholm ha minskat till att vara högst 1,5 ton CO₂e per invånare. De växthusgasutsläpp som ingår i beräkningarna är de som orsakas av all energianvändning inom Stockholms stads geografiska gräns. Det innebär utsläppen från vägtransporter, spårtrafik, sjöfart, arbetsmaskiner, starter och landningar vid Bromma flygplats, uppvärmning, tappvarmvatten, kylning samt användning av el och gas. Det som inte ingår är de utsläpp som orsakas av stockholmarnas resor utanför kommungränsen samt de utsläpp från produktion av varor eller tjänster som tillverkas utanför kommungränsen.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Genom stadsplanering bidra till transporteffektivitet och ett ökat kollektivt resande samt ökat resande med cykel.
- Öka de negativa utsläppen genom uppskalning av biokolproduktionen och undersök möjligheterna till koldioxidfångning och –lagring (BECCS).
- Stimulera delningsekonomi, exempelvis genom att främja bilpooler
- Arbeta för fossilfria arbetsmaskiner bland annat på byggarbetsplatser genom inköpskrav och innovationsprojekt.

Uppföljningsansvaret ligger hos kommunstyrelsen tillsammans med miljö- och hälsoskydds nämnden.

Minskad klimatpåverkan från konsumtionen

Etappmålet innebär att de konsumtionsbaserade klimatutsläppen behöver minska. Staden är en upphandlande myndighet som kan påverka konsumtionens klimatpåverkan genom kravställande i inköpsprocessen. Under programperioden ska klimatpåverkan från Stockholms stads inköpta livsmedel och måltider minska med en femtedel och utsläppen från Stockholms stads egna tjänsteresor med flyg minska.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Minimera verksamheternas tjänsteresor med flyg
- Utveckla klimatkrav för inköp av livsmedel och måltider i stadens verksamheter.

Uppföljningsansvaret ligger hos kommunstyrelsen tillsammans med miljö- och hälsoskydds nämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Genomföra informationsinsatser om sparsam och miljöanpassad körning för medarbetare som använder bil i tjänst	Lokal- och stadsmiljö
Utforma en plan för utfasning av nämndens fordon drivna av fossila bränslen	Lokal- och stadsmiljö
Inventera antal elfordon och laddplatser i förvaltningen.	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Informera om stadens nya Rese- och mötespolicy.	HR/Samtliga enhetschefer
Informera och underlätta för personal att nyttja cykel i tjänsten	Samtliga enhetschefer

Inventera antal körda kilometer med egen bil där milersättning utbetalas.	Ekonomi
---	---------

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Inventera och planera för projektet <i>Lär dig cykla</i>	Kultur och fritid
Tillhandahålla utrustning och grundläggande kringutrustning för digital kommunikation	Samtliga avdelningschefer

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Inventera och planera för införandet av bilpool	Lokal- och stadsmiljö

KF-indikator 2020	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Klimatpåverkan från upphandlade livsmedel och måltider	1,9 kg CO ₂ per kg livsmedel	1,9 kg CO ₂ per kg livsmedel

Nämnd-Indikatorer 2022-2023	Genomförandeansvar
Antal körda kilometer med egen bil där milersättning utbetalas.	Ekonomi
Antal elfordon i förvaltningen.	Lokal- och stadsmiljö
Andelen miljömärkta varor i stadsdelsnämndens verksamheter.	Ekonomi/Upphandling

2. En fossilfri organisation 2030

Målbilden är att Stockholms stad organisation ska vara fossilfri 2030 inom samma systemgränser som stadens övriga utsläppsmål. Genom att staden går före och ska vara fossilfri redan år 2030 behöver växthusgasutsläppen från energianvändningen i stadens organisation minska i en snabbare takt än motsvarande utsläpp i den geografiska staden.

Etappmål för programperioden är

- Minskade växthusgasutsläpp – högst 105 000 ton CO₂e från stadens verksamheter
- Effektiv energianvändning

Minskade växthusgasutsläpp – högst 105 000 ton CO₂e från stadens verksamheter

Etappmålet innebär att växthusgasutsläppen från stadens verksamheter ska minska med 30 procent under programperioden, för att nå det övergripande målet om en fossilfri organisation. Stadens egen fordonspark består idag av miljöfordon och ett utbyte mot fossilfria fordon sker

kontinuerligt inom ramen för stadens egna fordonsupphandlingar. Inom flera av stadens verksamheter testas elcyklar istället för bil vilket också genererar hälsoeffekter.

Gröna hyresavtal kan vara ett verktyg för att driva miljö- och klimatarbetet framåt och kan testas i mindre skala. Det finns koppling till fossilfrihet men även andra miljöaspekter kan beaktas. Staden köper varor och tjänster för 35 miljarder kronor per år. Staden har därmed en stor påverkan att minska klimatpåverkan genom att ställa krav i sina upphandlingar på till exempel arbetsmaskiner, egna fordon, el, livsmedel, plastprodukter, vitvaror bland annat.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Identifiera vilka hyresavtal inom stadens nämnders och bolagsstyrelsers som är bäst lämpade för gröna hyresavtal och initiera pilotprojekt.
- Ställa krav på fossilfrihet avseende fordon, transporter och arbetsmaskiner, vid lokalinhyrningar samt inköp och upphandling.

Uppföljningsansvaret ligger hos kommunstyrelsen tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Effektiv energianvändning

Den totala köpta energin i stadens verksamheter bibehålls på samma nivå under programperioden. Etappmålet innebär att staden effektiviserar sin energianvändning med 5 procent relativt den verksamhet som bedrivs. Byggnader som är äldre än 10 år ska effektiviseras med 10 procent. På så sätt blir energianvändningen mer effektiv i den växande staden. Produktionen av solenergi ska öka med 100 procent. Energieffektivisering är viktigt ur både ett resurshållningsperspektiv och ur ett kostnadshänseende.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Fortsatt prioritera en effektivisering av energianvändningen genom driftoptimering, förbättrat klimatskal, energieffektiv belysning (LED), utbyte av vitvaror och torkskåp i förskolor och installation av solceller.
- Energieffektiviseringar av byggnader vid större renoveringar och ombyggnationer
- Fortsätta arbetet med att centralisera elavtalen för att säkerställa att även mindre elförbrukare fångas upp och ingår i det centrala avtalet

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Genomföra en vitvaruinventering i förvaltningens förskoleverksamheter	Lokal- och stadsmiljö
Inventera och planera för minskad energianvändning i nämndens lokaler	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Inventera och planera för utbyte av armatur och ljuskällor i nämndens verksamheter och lokaler	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Upprätta en rutin för energibesparing i verksamheterna	Lokal- och stadsmiljö
Energieffektivisera stadsdelsområdets yttre miljö	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Implementera ny rutin för energibesparing i verksamheterna	Samtliga enhetschefer

KF-indikator 2020	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Relativ energieffektivisering i stadens verksamheter	2 %	2 %
Totalt köpt energi i stadens verksamheter	1945 GWh	1,7 GWh

3. Ett klimatanpassat Stockholm

Målbilden är att Stockholm har utvecklats till en stad som är väl förberedd att kunna hantera konsekvenserna av ett förändrat klimat. Stockholm ska ha en hög kapacitet att hantera både direkta och indirekta effekter av exempelvis höga vattennivåer och –flöden, skyfall, värmeböljor och långvarig torka. Staden ska på lång sikt ha en god planering för att kunna hantera höjda havsnivåer. För att klimatanpassa Stockholm krävs att stadens nämnder och bolagsstyrelser samverkar internt så att arbetet kan samordnas och är effektivt. Det är av vikt att inte bara samverka kring stadsutveckling utan även kring befintlig stadsdelsbebyggelse samt förvaltning och skötsel av vidtagna åtgärder.

Etappmål för programperioden är

- Stärkt förmåga att hantera effekter av skyfall
- Stärkt förmåga att hantera effekter av värmebölja

Stärkt förmåga att hantera effekterna av skyfall

Etappmålet innebär att förmågan att förebygga störningar såväl i befintlig miljö som vid stadsutveckling behöver byggas upp under programperioden. Stadens fastigheter och verksamheter som riskerar att påverkas kritiskt av skyfall ska ha upprättat en förebyggande handlingsplan.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Bygg mångfunktionella ytor som bidrar till att hantera skyfall.
- Säkerställ hållbar dagvattenhantering genom exempelvis gröna tak och genomsläpplig beläggning samt växtbäddar och skelettjordar med träd i stadsmiljö
- Väg in klimatanpassningsåtgärder i beslut om investeringar med perspektivet att dessa kan bidra till mervärden som ger andra vinster för samhället, exempelvis en attraktiv stad för boende, besökare och näringslivet.

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos trafiknämnden.

Stärkt förmåga att hantera effekterna av värmebölja

Etappmålet innebär att åtgärder riktas mot att göra Stockholm mer förberett att hantera höga temperaturer vid värmebölja, så att risken för negativ påverkan på människors liv och hälsa minskar.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Utöka stadsmiljön med mer grönska, vatten och vegetation som skuggar
- Genomför temperatursänkande åtgärder på och i anslutning till byggnader för att säkerställa god inomhusmiljö
- Ordna svalkande miljöer, exempelvis svala rum på äldreboenden
- Bygg mångfunktionella, svalkande utomhusmiljöer
- Identifiera lösningar för att samla in regnvatten som kan återanvändas under perioder med torka

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Öka nyttjandet av stadsdelsområdets odlingsbara mark	Lokal- och stadsmiljö
Färdigställa ny parkplan	Lokal- och stadsmiljö
Inventera och planera för en ny trädvårdsplan i stadsdelsområdet	Lokal- och stadsmiljö
Skapa en rutin för ansökningsprocessen och genomförande av klimatinvesteringar	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Ansöka och genomföra klimatinvesteringar	Berörda enhetschefer
Inventera andel invånare som har högst 300 meters gångavstånd till grönområde eller park	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Planera om möjligt för lokalt omhändertagande av dagvatten vid egna initierade parkinvesteringar	Lokal- och stadsmiljö
Planera för ett projekt med solceller eller solfångare	Lokal- och stadsmiljö/Förskola

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Ta fram en rutin för andel hårdgjord yta i parkinvesteringar som nämnden själv initierar	Lokal- och stadsmiljö

4. Ett resurssmart Stockholm

Målbilden är att Stockholms stad har utvecklats till en stad där resurser används effektivt och i enlighet med EU:s avfallshierarki. Det innebär att staden har identifierat och kartlagt stora resursflöden och har en utarbetad strategi för att skapa cirkularitet för dessa.

Etappmål för programperioden är

- Minskad resursanvändning och klokare konsumtion
- Ökad recirkulation av materiella resurser inom staden
- En ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen

Minskad resursanvändning och klokare konsumtion

Etappmålet innebär minskad användning av resurser och klokare val av produkter och tjänster. Under programperioden ska återbruket i Stockholm öka väsentligt och inom stadens verksamheter mångdubblas. Såväl dricksvattenförbrukningen som matsvinnet ska minska inom stadens verksamheter till 2023. Minskad resursanvändning och klokare konsumtion avseende produktval är grunden till en cirkulär ekonomi och en god resurshållning. För att minska resursanvändningen krävs omprioriteringar. Klokare val handlar om att välja produkter som kan recirkuleras, att de inte innehåller skadliga ämnen eller är svåra att återvinna.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Minimera matsvinn i stadens verksamheter
- Minimera onödig materialåtgång genom väl planerade upphandlingar i stadens verksamheter
- Underlätta för ökat återbruk genom exempelvis fler pop-up-återbruk, stationära återbruk, förstärkning på återvinningscentraler och åtgärder för ökat återbruk av textilier
- Använda stadens interna återbrukscentrum, Stocket, som ett förstahandsalternativ i samband med inköp av möbler och inventarier till stadens verksamheter.
- Stärk planeringen för multifunktionella ytor och tillskapandet av platser, utrymmen och infrastruktur som möjliggör en cirkulär hantering av stadens resursflöden

- Vidareutveckla stadens miljöhänsynskrav i stadens program för upphandling och inköp och stärk inriktningen mot cirkulär ekonomi och avfallsförebyggande.

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos Stockholm vatten och Avfall AB

Ökad recirkulation av materiella resurser inom staden

Etappmålet innebär ökad materialåtervinning framför förbränning och omvandling till fjärrvärme för de material där det är möjligt. För matavfallet finns ett nationellt etappmål till 2020 som innebär att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorters ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara. Stockholms stad har en högre ambitionsnivå med målsättningen att insamlingsgraden ska vara 60 procent år 2020 och öka till 70 procent år 2021. Till 2023 ska mängden plast som går till energiåtervinning minska till mindre än en tredjedel jämfört med 2019 års nivåer. Mängden matavfall som går till biogasproduktion samt mängden fosfor som återförs till kretsloppet ska nära tredubblas under programperioden.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Utveckla möjligheter att lämna ifrån sig avfall i offentlig miljö i syfte att minska nedskräpning och spridningen av mikroplast, men även för att öka mängden avfall som får ett cirkulärt flöde.
- Arbeta för ett resurseffektivt återbruk av grus som används för sandning av gator och cykelväg under vinterhalvåret.
- Öka möjligheterna för stadens verksamheter och hyresgäster att sortera ut matavfall samt övriga avfallsfraktioner
- Verka för att textilier tas om hand resurseffektivt så att mängden textilier som går till förbränning minskar.

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos Stockholm vatten och Avfall AB

En ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen

Den växande staden genererar stora materialströmmar både in i byggnader och infrastruktur, liksom en stor mängd avfall i samband med rivning, ny- och ombyggnationer. Etappmålet innebär att staden, genom rätt hantering, genererar en högre grad av cirkulation av schaktmassor och andra material inom byggprocessen.

Nämnden har inget specifikt utpekade ansvar att genomföra aktiviteter som bidrar till att nå etappmålet under det prioriterade miljömålet. Det går däremot att koppla arbetet med resurshållning av byggnadsmaterial till målet och indikatorn.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Använd byggvarubedömningen (BVB) och likvärdiga verktyg med avseende på resurshållning vid materialval och fortsätt att ställa krav på att byggnadsmaterial är miljöbedömda och dokumenterade i en digital loggbok

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos exploateringsnämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Inventering och sammanställning av förekomsten av källsortering i nämndens lokaler	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Implementera handlingsplan för minskad mikroplast	Lokal- och stadsmiljö/Samtliga enhetschefer
Skapa inköps- och upphandlingsriktlinjer för hållbara varor och transporter	Lokal- och stadsmiljö/Ekonomi
Implementera verktyget Hantera Livs i verksamheten	Förskola/Äldre-Funk/loF
Delta i miljöförvaltningens framtagande av handlingsplan för minskad plastanvändning	Lokal- och stadsmiljö
Implementera avfallsplanen	Samtliga enhetschefer

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Utred möjligheten för pilotprojekt med mobil ÅVC tillsammans med SVOA	Lokal- och stadsmiljö
Inventera och planera för utökad avfallssortering i offentlig miljö	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Skapa en rutin för livscykelperspektiv vid ny- och ombyggnation i nämndens egna initierade projekt.	Lokal- och stadsmiljö
Inventera andel matsvinn i verksamheter där mat serveras	Förskola/Äldre-Funk

KF-indikator 2020	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	70 %	70 %
Återbruk inom stadens egen verksamhet (Stocket)	4500 st	23 st
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende	100 %	100 %

5. Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Målbilden innebär att den biologiska mångfalden i Stockholm är hög och motståndskraftig mot förändringar samt att den bidrar med många olika ekosystemtjänster. Tillkommande bebyggelse bidrar till att stärka ekosystemtjänster och öka den biologiska mångfalden. Genom att skapa mångfunktionella gröna lösningar samtidigt som staden växer får vi fler ekosystemtjänster som bidrar till en hållbar, resilient och attraktiv stad.

Etappmål för programperioden är

- Upprätthålla funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur
- Ökat genomförande av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel
- Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald
- Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Upprätthålla funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur

Etappmålet innebär att åtgärder vidtas för att upprätthålla den biologiska mångfalden i staden och att staden kan växa samtidigt som livsmiljöer för växter och djur inte fragmenteras eller förorenas.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Värna naturreservat och naturområden där intrång kan ge irreversibla förluster till exempel de områden som har tagit mycket lång tid för att etablera eller de områden som har ett strategiskt läge i den blågröna infrastrukturen.
- Till skapa nya blå och gröna miljöer som bidrar till områdets ekologiska resiliens och robusthet vid ny bebyggelse.
- Verka för ekologiskt anpassad skötsel i både nyskapande och befintliga naturmiljöer, till exempel anlagda groddammar, gamla ekmiljöer och andra artrika inslag i det kulturlandskap som givit upphov till Stockholms särskilda naturkvaliteter.
- Förbättra de fysiska förutsättningarna för fisk, bottendjur, groddjur, sjöfåglar med flera i stadens vattenecosystem genom att avlägsna vandringshinder, återskapa vegetation i strandmiljöer och öka variationen i vattennivåer och vattenflöden

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Ökat genomförande av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel

Etappmålet innebär att staden ska stärka förmågan att genomföra åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Genomför särskilda satsningar på prioriterade arter och miljöer, både när det gäller skötsel, restaurering och förstärkningsåtgärder.
- Utveckla processer och verktyg som till exempel grönytefaktorn för att arbeta med biologisk mångfald inom stadsplanering.

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald

Etappmålet innebär att staden vid upphandling och inköp i ökad utsträckning konsumerar varor med miljömärkning och utifrån ambitionen att maten ska vara god, näringsrik, hållbar, integrerad, trivsam och säker i enlighet med stadens Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat. Under programperioden ska andelen ekologiska livsmedel av inköpta måltider och livsmedel till stadens verksamheter öka från hälften till drygt två tredjedelar.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Öka andelen ekologiskt producerade varor i stadens inköp samt ett ökat utbud av vegetariska livsmedel och varor producerade i nivå med svenska djurskyddsregler
- Vid inköp och upphandling ställa krav på god djurhållning
- Vid inköp och upphandling använda Världsnaturfondens köttguide och konsumtionsguide för fisk följs, i syfte att bidra till den biologiska mångfalden samt till fiskebestånden i haven

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos servicenämnden.

Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Etappmålet innebär att staden aktivt verkar för att Stockholms vattenförekomster uppnår god ekologisk och kemisk status, enligt EU:s vattendirektiv. Stadsnära vatten av god kvalitet är ett av Stockholms varumärken och bidrar till en levande och resilient stad. Till 2023 ska vattenkvaliteten i Stockholms vattenförekomster förbättras betydligt och mängden mikroplaster minska.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Aktivt verka för ett helhetsperspektiv och skapa multifunktionella anläggningar som skapar mervärden ur flera perspektiv än bara dagvattenrening.

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Implementera stadens handlingsplan för att minska nedskräpning såväl i vatten som på land	Lokal- och stadsmiljö
Samverka med civilsamhället, berörda fackförvaltningar och bolag inom staden för att förbättra renhållning	Lokal- och stadsmiljö
Skapa bra miljöer för bin, humlor och fjärilar	Lokal- och stadsmiljö
Öka antalet stadsodlingslådor	Lokal- och stadsmiljö
Öka mängden blommor i stadsdelsområdet	Lokal- och stadsmiljö
Främja den biologiska mångfalden genom bland annat utökade ängs- och slåtterytor	Lokal- och stadsmiljö
Samverka med civilsamhället och fastighetsägare i informationsspridning om klimat- och miljöfrågor	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Anlägga ängs- och slåttermarker	Lokal- och stadsmiljö
Bevaransvärda träd (solitära och i naturområden) ska bevaras, utvecklas och god skötsel ska säkerställas	Lokal- och stadsmiljö
Inventera platser för invasiva arter, som till exempel jätteloka, almsjuka samt barkborre och parkslide	Lokal- och stadsmiljö
Delta i miljöförvaltningens framtagande av SÅP för biologisk mångfald	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Ta fram en lokal rutin för miljökrav på evenemang som sker på parkmark	Lokal- och stadsmiljö
Se över påverkan/läckage av näringsämnen från bruk, gödselhantering och avlopp från stadsdelsområdets koloniområden	Lokal- och stadsmiljö
Upprätta en grönkompensationslista över prioriterade platser inom olika områden för när parkmark tas i anspråk av exploateringsprojekt	Lokal- och stadsmiljö

Sundbydammarna återställs och rådighet över dammarna samt vattenföringen fastställs	Lokal- och stadsmiljö
---	-----------------------

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Upprättande av en natur- och kulturstig i stadsdelsområdet	Lokal- och stadsmiljö
Vattenmiljöer bevaras, utvecklas och återskapas i samverkan med berörda aktörer	Lokal- och stadsmiljö
De gröna kilarna Spångadalen (Tenstadalen) värnas och bibehålls	Lokal- och stadsmiljö
Inventera andelen yta som är naturmark med höga naturvärden	Lokal- och stadsmiljö

KF-indikator 2020	KFs årsmål	Nämndens årsmål
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	55 %	

6. Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

Målbilden är att Stockholm har utvecklats till en stad där dess invånare inte utsätts för skadlig exponering av buller eller luftföroreningar. Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas och bullernivåerna i staden ska ge förutsättningar för trivsel och rekreation samt inte påverka människors hälsa negativt.

Etappmål för programperioden är

- Minskad exponering av kvävedioxid och partiklar för stadens medborgare
- Minskat omgivningsbuller

Nämnden har inget specifikt utpekad ansvar att genomföra åtgärder som bidrar till att nå etappmålen. Det går däremot att koppla aktiviteter till ett av etappmålen – *Minskad exponering av kvävedioxid och partiklar för staden medborgare*.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Verka för en förnyelse av fordonsflottan och ökad elektrifiering
- Arbeta för optimerad byggtrafik och godstrafik till exempel genom bygglogistik och krav på arbetsmaskiner samt samlastning.

Uppföljningsansvaret för etappmålen ligger hos trafiknämnden med stöd av miljö- och hälsoskydds-nämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktivitet 2020	Genomförandeansvar
Informera om stadens nya Rese- och mötespolicy.	HR/Samtliga enhetschefer

7. Ett giftfritt Stockholm

Målbilden är i enlighet med det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Etappmål för programperioden är

- Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Etappmålet innebär att staden ska driva utvecklingen mot en minskad användning av skadliga kemikalier, genom att följa den egna organisationens relaterade handlingsplaner samt att verka för en ökad medvetenhet om kemikalier bland stockholmare. Under programperioden ska antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen i stadens verksamheter reduceras med över en tredjedel och kraven på miljöbedömning av kemiska produkter i bygg- och anläggningsprojekt ska öka avsevärt.

Exempel på åtgärder som främjar att etappmålet uppnås inom programperioden:

- Fortsätta arbetet med kemikaliesmarta förskolor och verka för en giftfri miljö i förskolan och skolan
- Ersätta produkter med oönskat innehåll mot bättre alternativ genom inköp och upphandling
- Dokumentera de kemiska produkterna och byggvaror som används i stadens verksamheter, med hjälp av bland annat Chemsoft och Byggvarubedömningen eller likvärdigt.
- Genomföra kommunikationsinsatser både internt och externt för att inspirera till att minska användningen av miljö- och hälsofarliga kemikalier

Uppföljningsansvaret för etappmålet ligger hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Aktiviteter och indikatorer i verksamhetsplanen 2020-2023 som är kopplade till miljömålet är följande

Aktiviteter 2020	Genomförandeansvar
Förskolan gör kemikaliesmarta val vid inköp av pedagogiskt material.	Förskola
I kommande inköp och upphandlingar där stadsdelsnämnden har rådighet ska hållbara fordon, transporter och arbetsmaskiner kravställas.	Lokal- och stadsmiljö

Aktiviteter 2021	Genomförandeansvar
Inventera och planera för att använda mer miljövänligt fallunderlag i lekmiljö	Lokal- och stadsmiljö/ Förskola
Alla verksamheter arbetar för att användningen av plast och engångsartiklar fasas ut så långt som möjligt.	Samtliga enhetschefer

Aktiviteter 2022	Genomförandeansvar
Nämndens verksamheter som hanterar kemikalier ska ansluta sig till Chemsoft.	Berörda enhetschefer
Samtlig förskolepersonal har genomgått utbildning för kemikalismart förskola under 2022	Förskola

Aktiviteter 2023	Genomförandeansvar
Inventera samtliga offentliga lekplatser i parkmiljö och förskolgårdar avseende farliga ämnen.	Lokal- och stadsmiljö/ Förskola